

Kunta- ja aluehallinto-osasto

20.1.2020

Honkajoen kunta
Kankaanpään kaupunki

Lausuntopyyntö kuntarakennelain (1698/2009) 4 luvun mukaisen erityisen kuntajakoselvityksen asettamisesta

Tausta

Kuntalain 118 §:n mukaan kunnan ja valtion tulee yhdessä selvittää kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännön edellyttämät palvelut sekä ryhtyä toimenpiteisiin palvelujen edellytysten turvaamiseksi. Velvoite syntyy, jos rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat kuntakonsernin talouden tunnusluvut ovat olennaisesti ja toistuvasti koko maan vastaavia tunnuslukuja heikommalla ja ovat kahtena vuonna peräkkäin alittaneet kuntalain 118 §:ssä säädetyt erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan raja-arvot.

Honkajoen kunta täytti vuosien 2017 ja 2018 konsernitilinpäätösten perusteella kuntalaissa asetetut raja-arvot. Honkajoella raja-arvot ylittyivät taseen kertyneen alijäämän osalta. Lisäksi kunnalla täyttyi neljästä muusta raja-arvosta kunnan tuloveroprosenttia koskeva raja-arvo.

Arviointimenettely ja arviointiryhmän ehdotus

Valtiovarainministeriö asetti 20.8.2019 kuntalain 118 §:n mukaisen Honkajoen kuntaa koskevan arviointiryhmän, jonka tehtävänä oli tehdä laissa tarkoitettu selvitys kaupungin mahdollisuuksista turvata asukkailleen lainsäädännön edellyttämät palvelut.

Arviointiryhmä katsoi 12.12.2019 raportissaan, että Honkajoen kunnan taloudessa on pitkän ajan kuluessa yritetty saada taseen kertynyttä alijäämää katetuksi säästötoimilla.

Kunnan esittämiin talouden tervehdyttämistä koskeviin toimenpiteisiin sisältyy arviointiryhmän näkemyksen mukaan epävarmuuksia. Esitettyssä talouden tervehdyttämissuunnitelmassa kunnan omilla toimenpiteillä ei ole riittävää vaikutusta talouden kokonaisuuden kannalta. Suunnitelmassa esitetyt säästötoimet ovat vaatimattomia kunnan talouden kokonaissopeutustarpeeseen nähden. Väestömäärän pienentyessä ja kuntalaisten ikääntyessä palvelutarpeen heilahteluihin liittyvät riskit kasvavat ja nämä riskit tulisi huomioida kunnan talouden suunnittelussa siten, että kunnalla on realistiset mahdollisuudet varautua satunnaisiin kustannusvaihteluihin.

Honkajoen kunta on alkuvuodesta 2019 teettänyt Perlacon Oy:ssä laajan talousanalyysin kunnan taloudellisesta tilanteesta ja mahdollisuuksista talouden tervehdyttämisen. Analyysissa tuodaan esille se, että vuosien 2008 - 2017 välillä Honkajoen kunnan sote-menot ovat kasvaneet noin 25 prosenttia ja muut kuin sote-menot vähentyneet noin 3 prosenttia eli toimintakateen kasvusta yli 110 prosenttia on aiheutunut sosiaali- ja terveystenonien kasvusta. Tehdyistä talousanalyysistä käy ilmi, että kunnan mahdollisuudet tuottaa palveluja nykyistä edullisemmin ovat huomattavan pienet, sillä Honkajoki tuottaa peruspalvelut jo nykyisin keskimääräistä edullisemmin. Näin ollen kunnalla ei ole enää mahdollisuuksia merkittäviin kustannusten alentamisiin omissa toiminna

omassa palvelutoiminnassaan ja sote-menojen kehitykseen on yksittäisen kunnan vaikeaa, ellei lähes mahdotonta vaikuttaa. Lisäksi pienessä kunnassa tapahtuvat yksittäiset vakavat ja pitkäaikaista hoitoa vaativat terveydenhuollon potilaat saattavat mitätöidä tasapainottamisvaikutukset.

Honkajoen kunnan lainamäärä on seuraavina vuosina suuri johtuen kunnan suunnittelema kouluremontista, joten korkotasossa tapahtuvilla mahdollisilla muutoksilla voi olla lähivuosina vaikutusta kunnan talouteen. Myös yleisen talouskehityksen odotettua hitaampaan parantumiseen tulee varautua, sillä se hidastaisi verotulojen kasvua ja vaikuttaisi näin kunnan taloutta heikentävästi.

Honkajoella ei ole metsäkiinteistöjen lisäksi nopeasti realisoitavaa omaisuutta tai merkittäviä rahavaroja, joilla voitaisiin kompensoida tulorahoituksen pysyvää vajetta tai rahoittaa välttämättömiä ja myös ylläpitäviä investointeja.

Kunnan pitäisi laskelman mukaan tasapainottaa talouttaan pitämällä kunnallisveroprosentti sekä kiinteistöveroprosentit korkealla, lisäämällä lainanottoa, pidättäytymällä edelleen investoinnista kouluremontin jälkeen sekä heikentämällä palvelutasoaan nykyisestä. Näistä huolimatta taseeseen kertynyttä alijäämää ei saada vähenemään alkuvuosina ja riski alijäämän lähtemisestä uudelleen kasvuun voimistuu tarkastelukauden loppuvuosina, kun kiinteistöveron positiivinen vaikutus vähitellen heikkenee. Lisäksi odottamattomat lisämenot sote-palveluissa, toteutuvat korkoriskit tai äkilliset, ennakoidut investoinnit järkyttäisivät talouden epätasapainoa entisestään. Väestön väheneminen ja ikääntyminen asettavat kunnan talouden pidon erittäin haastavien ongelmien eteen.

Edellä mainitun perusteella arviointiryhmä katsoi, että kunnan talouskehitys ja näkymät ovat siinä määrin heikot, että kuntalaisten palvelujen turvaaminen on vaarantumassa. Toteutetuista ja suunnitelluista tervehdyttämistoimista huolimatta Honkajoen taloudessa ei näyttäisi tapahtuvan todellista ja oleellista kohenemista ja mahdolliset uudet, ennakoidut menot, heikentävät tilannetta entisestään. Arviointiryhmä katsoi, että tasapainottamissuunnitelman huolellisen toteuttamisen lisäksi Honkajoen kunnan kuntalaisten palvelujen järjestämisen ja turvaamisen kysymyksiä tulee tarkastella laajemmalla alueellisellä kokonaisuudella. Honkajoen taloudellinen tilanne on niin haastava, että kuntarakenteen muutoksen arvioiminen on syytä aloittaa välittömästi ja pyrkiä saamaan muutos voimaan vuoden 2021 alusta.

Edellä mainitun perusteella arviointiryhmä katsoi, että Honkajoen kunnalla ei ole riittävästi taloudellisiin ja toiminnallisiin tosiasioihin perustuvia edellytyksiä palvelujen järjestämiseen ja turvaamiseen kuntalaisille itsenäisenä kuntana tulevaisuudessa.

Arviointiryhmä ehdotti 12.12.2019 Honkajoen kuntalaisten palvelujen järjestämisen turvaamiseksi kuntarakennelain 15 §:n mukaista erityistä kuntajakoselvitystä kunnan yhdistämiseksi isompaan kokonaisuuteen mahdollisimman pian eli vuoden 2021 alussa. Lisäksi arviointiryhmä ehdotti, että kunta jatkaa edelleen talouden tervehdyttämiseksi esittämiään omia toimenpiteitään sekä toteuttaa niitä rahoituksen riittävyyden ja vakavaraisuuden parantamiseksi.

Erityinen kuntajakoselvitys

Kuntarakennelain 15 §:n mukaan kuntajaon muuttamista koskevan asian laajuuden tai vaikeuden johdosta taikka muusta perustellusta syystä ministeriö voi määrätä toimitettavaksi erityisen kuntajakoselvityksen, jota varten ministeriö asettaa kyseessä olevia kuntia kuultuaan yhden tai useamman kuntajakoselvittäjän.

Erityinen kuntajakoselvitys voidaan määrätä toimitettavaksi ministeriön aloitteesta, kunnan esityksestä tai jos vähintään 20 prosenttia kunnan äänioikeutetuista asukkaista tekee esityksen erityisen kuntajakoselvityksen toimittamisesta. **Kuntalain 118 §:ssä tarkoitettussa menettelyssä ollutta**

erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevaa kuntaa koskeva erityinen kuntajakoselvitys voi tulla vireille myös mainitun pykälän 5 momentissa tarkoitetun arviointiryhmän ehdotuksesta.

Kuntarakennelain 16 a §:n mukaan **erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevaa kuntaa koskevassa erityisessä kuntajakoselvityksessä kuntajakoselvittäjän on tehtävä mukana olevien kuntien valtuustoille ehdotus kuntien yhdistymisestä sekä kuntien yhdistymissopimuksesta.** Kuntajakoselvittäjän ehdotus kuntien yhdistymisestä voi koskea 1) erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan yhdistymistä olemassa olevaan kuntaan; 2) erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan alueen jakamista kahden tai useamman kunnan kesken; taikka 3) useamman kuin kahden kunnan yhdistymistä. Lisäksi selvittäjän ehdotus voi koskea kunnan osan siirtämistä toiseen kuntaan. Jos kaikkien muutoksen kohteena olevien kuntien valtuustot hyväksyvät selvittäjän ehdotuksen, kunnat tekevät selvittäjän ehdotuksen mukaisen yhteisen esityksen kuntajaon muuttamisesta ministeriölle. Muutoin selvittäjä toimittaa esityksensä kuntajaon muuttamisesta ministeriölle.

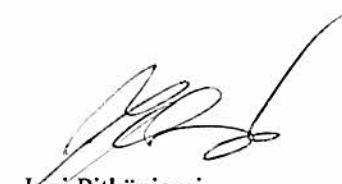
Kuntarakennelain 15 §:n mukaan valtiovarainministeriön on kuultava asianomaisia kuntia ennen erityisen kuntajakoselvityksen määräämistä alueelle. Tämän perusteella **valtiovarainministeriö pyytää Honkajoen kunnalta ja Kankaanpään kaupungilta lausuntoa osallistumisesta kuntarakennelain 4 luvun mukaiseen erityiseen kuntajakoselvitykseen.**

Edellä mainitun lisäksi **valtiovarainministeriö pyytää Honkajoen kunnalta ja Kankaanpään kaupungilta lausuntoa kuntajakoselvittäjästä.** Valtiovarainministeriö esittää, että kuntajakoselvittäjäksi nimitetään HT Eero Laesterä.

Lausuntopyynnön liitteenä toimitetaan alustava luonnos selvitysmääräyksestä. Erityinen kuntajakoselvitys toteutettaisiin 10.2.2020 – 31.3.2020 välisenä aikana.

Lausunnot pyydetään toimittamaan 7.2.2020 mennessä osoitteella valtiovarainministerio@vm.fi.

Mahdollisiin selvitystä koskeviin kysymyksiin vastaa kunta- ja aluehallinto-osastolla neuvotteleva virkamies Anu Hernesmaa, etunimi.sukunimi@vm.fi.

Jani Pitkäniemi
Osastopäällikkö, ylijohtaja

Minna-Marja Jokinen
Hallitusneuvos

Liite

Luonnos selvitysmääräykseksi

Päätös erityisen kuntajakoselvityksen toimittamisesta sekä kuntajakoselvittäjän asettamisesta**TAUSTA**

Kuntalain 118 §:n mukaan kunnan ja valtion tulee yhdessä selvittää kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännön edellyttämät palvelut sekä ryhtyä toimenpiteisiin palvelujen edellytysten turvaamiseksi. Velvoite syntyy, jos rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat kuntakonsernin talouden tunnusluvut ovat olennaisesti ja toistuvasti koko maan vastaavia tunnuslukuja heikommat ja ovat kahtena vuonna peräkkäin alittaneet kuntalain 118 §:ssä säädetty erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan raja-arvot.

Honkajoen kunta täytti vuosien 2017 ja 2018 konsernitilinpäätösten perusteella kuntalaissa asetetut raja-arvot. Honkajoella raja-arvot ylittyivät taseen kertyneen alijäämän osalta. Lisäksi kunnalla täyttyi neljästä muusta raja-arvosta kunnan tuloveroprosenttia koskeva raja-arvo.

Valtiovarainministeriö asetti 20.8.2019 kuntalain 118 §:n mukaisen Honkajoen kuntaa koskevan arviointiryhmän, jonka tehtävänä oli tehdä laissa tarkoitettu selvitys kunnan mahdollisuuksista turvata asukkailleen lainsäädännön edellyttämät palvelut.

Arviointiryhmä ehdotti 12.12.2019 Honkajoen kuntalaisten palvelujen järjestämisen turvaamiseksi kuntarakennelain 15 §:n mukaista erityistä kuntajakoselvitystä kunnan yhdistämiseksi isompaan kokonaisuuteen mahdollisimman pian eli vuoden 2021 alussa. Lisäksi arviointiryhmä ehdotti, että kunta jatkaa edelleen talouden tervehdyttämiseksi esittämiään omia toimenpiteitään sekä toteuttaa niitä rahoituksen riittävyyden ja vakavaraisuuden parantamiseksi.

KUNTIEN KUULEMINEN

Kuntarakennelain 15 §:n mukaan valtiovarainministeriön on kuultava asianomaisia kuntia ennen erityisen kuntajakoselvityksen määrittämistä alueelle.

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Honkajoen kunnalta ja Kankaanpään kaupungilta lausuntoa osallistumisesta erityiseen kuntajakoselvitykseen.

Valtiovarainministeriö pyysi lisäksi em. kunnilta lausuntoa kuntajakoselvittäjästä. Valtiovarainministeriö esitti, että kuntajakoselvittäjäksi nimitettäisiin HT Eero Laesterä.

Lausunnot

XXXXX

PÄÄTÖS

Kuntarakennelain 15 §:n mukaan kuntajaon muuttamista koskevan asian laajuuden tai vaikeuden johdosta taikka muusta perustellusta syystä ministeriö voi määrätä toimitettavaksi erityisen kuntajakoselvityksen, jota varten ministeriö asettaa kyseessä olevia kuntia kuultuaan yhden tai useamman kuntajakoselvittäjän.

Erityinen kuntajakoselvitys voidaan määrätä toimitettavaksi ministeriön aloitteesta, kunnan esityksestä tai jos vähintään 20 prosenttia kunnan äänioikeutetuista asukkaista tekee esityksen erityisen kuntajakoselvityksen toimittamisesta. Kuntalain 118 §:ssä tarkoitetussa menettelyssä ollut erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevaa kuntaa koskeva erityinen kuntajakoselvitys voi tulla vireille myös mainitun pykälän 5 momentissa tarkoitetun arviointiryhmän ehdotuksesta.

Valtiovarainministeriö määrää kuntarakennelain 15 §:n perusteella toimitettavaksi erityisen kuntajakoselvityksen Honkajoen kunnan ja Kankaanpään kaupungin välillä.

Samalla ministeriö asettaa kuntajakoselvittäjäksi HT Eero Laesterän.

Tehtävä

Selvittäjän on suoritettava kuntarakennelain 16 a §:ssä tarkoitettu erityinen kuntajakoselvitys.

Selvityksen tehtävänä on toteuttaa erityinen kuntajakoselvitys kunnan asukkaiden lakisääteisten palvelujen turvaamiseksi siten, että mahdollinen yhdistyminen voisi tulla voimaan 1.1.2021.

Erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevaa kuntaa koskevassa erityisessä kuntajakoselvityksessä kuntajakoselvittäjän on tehtävä mukana olevien kuntien valtuustoille ehdotus kuntien yhdistymisestä sekä kuntien yhdistymissopimuksesta.

Kuntajakoselvittäjän ehdotus kuntien yhdistymisestä voi koskea 1) erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan yhdistymistä olemassa olevaan kuntaan; 2) erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan alueen jakamista kahden tai useamman kunnan kesken; taikka 3) useamman kuin kahden kunnan yhdistymistä. Lisäksi selvittäjän ehdotus voi koskea kunnan osan siirtämistä toiseen kuntaan.

Jos kaikkien muutoksen kohteena olevien kuntien valtuustot hyväksyvät selvittäjän ehdotuksen, kunnat tekevät selvittäjän ehdotuksen mukaisen yhteisen esityksen kuntajaon muuttamisesta ministeriölle. Muutoin selvittäjä toimittaa esityksensä kuntajaon muuttamisesta ministeriölle.

Toimikausi

Selvitystyö alkaa 10.2.2020 ja päättyy selvityksen valmistuttua, kuitenkin viimeistään 31.3.2020 mennessä.

Selvitystyön organisointi

Selvittäjä toimii virkavastuulla, ja hänellä on salassapitoa koskevien säännösten estämättä oikeus saada viranomaisilta tehtävänsä suorittamista varten tarpeelliset kuntien ja kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen hallintoa ja taloutta koskevat tiedot sekä muuta apua.

Selvittäjä ja asianomaiset kunnat voivat asettaa selvittäjää paikallisessa asiantuntemuksessa ja jatkuvassa vuorovaikutuksessa avustavan neuvotteluelimen ja valmisteluryhmiä.

Selvittäjän yhteyshenkilö valtiovarainministeriössä on neuvotteleva virkamies Anu Hernesmaa.

Selvitystyön rahoitus

Selvitys rahoitetaan valtiovarainministeriön talousarvion momentilta 28.90.31.4.

MUUTOKSENHAKU

Kuntarakennelain 15 §:ssä tarkoitettuun ministeriön päätökseen, joka koskee erityisen kuntajakoselvityksen määrittämistä, ei kuntarakennelain 55 §:n 2 momentin mukaan saa erikseen hakea muutosta.

Sirpa Paatero
Kuntaministeri

Jani Pitkäniemi
Osastopäällikkö, ylijohtaja

Jakelu

Mainitut kunnat

